

PANORAMA DE LA LITERATURA INFANTIL I JUVENIL AL PAÍS VALENCIÀ

Josep Antoni Fluixà

TOTA LA LITERATURA INFANTIL I JUVENIL ÉS una literatura de *tradició* –és correcta la utilització del terme en aquest cas?– recent. Sorgí paral·lelament a la introducció de la instrucció pública i la necessitat, per part dels docents, de disposar d'uns textos adequats a les capacitats i a les característiques evolutives d'uns lectors principiants a qui se'ls havia d'ensenyar i educar, i que, a poc a poc, van començar a ser majoritàriament els xiquets i els joves. Aquest fenomen, ocorregut en altres nacions i llengües europees amb una consolidació política, econòmica i cultural més forta, tingué lloc a partir del segle XVIII i es veié potenciat per l'augment i la generalització de l'educació pública dirigida cada vegada més a totes les capes socials.

Però a les terres valencianes, es tracta d'un fenomen relacionat amb l'ensenyament de la llengua autòctona –donades les dificultats viscudes per l'evolució històrica de la llengua dels valencians i de les valencianes conegudes de sobra pel lector–, que no es dona pràcticament fins a la segona dècada del segle XX, encara que no es planteja seriosament fins als anys trenta, amb la Segona República Espanyola, i que, pels fets històrics posteriors, no es generalitza fins als anys huitanta del segle passat amb l'aprovació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià. Per tant, parlar de literatura per a infants i per a joves en valencià és parlar d'una literatura no sols recent, sinó molt recent.

I, a pesar d'això, a hores d'ara, ens estem referint a un conjunt d'obres i d'autors que ha crescut de manera considerable –sobretot en els últims vint anys– i que ha donat mostres d'una qualitat mitjana notable, amb obres dignes de destacar i amb escriptors de referència

com en qualsevol altra literatura, almenys si la comparem amb la del nostre entorn europeu més immediat. Però, per desgràcia, es tracta també d'un producció a la qual s'ha prestat, en general, molt poca atenció crítica i –almenys, de moment– una escassa anàlisi acadèmica. De fet, compta només amb uns quants articles publicats en revistes més o menys especialitzades en literatura que, per sort, són bastant bons –com, per exemple, els d'Empar de Lanuza, Francesc Pérez Moragón, Teresa Llabata, Gemma Lluch i Jesús Huguet, citats tots a la bibliografia final–, a més d'altres articles meus, un dels quals –inicialment presentat al congrés Hispanolusità de Literatura Infantil i Juvenil celebrat a Santiago de Compostela el setembre de 2002, publicat posteriorment al llibre *100 Micalets i un rastre de col·leccions*– ens servirà d'esquema per a l'exposició d'aquest panorama que, tot just, comencem ara i del qual també, amb tota seguretat, reproduïrem fragments complets.

Els precedents històrics

Probablement el primer llibre que es publicà al País Valencià per a xiquets en valencià va ser *Breu instrucció de la doctrina cristiana*, de l'any 1922, editat per la Biblioteca Infantil de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana i, segons Teresa Rovira, de l'any 1924 i 1928 són dos contes de Jesús Ernest Martínez Ferrando –*Caterina i sa madrastra* i *Una nit de meravella*– publicats a Barcelona. L'any 1926, es publicà –segons Lanuza– una obra de Vicent Pla i Mompó, *Cuentos per als meus chiquets*, subtitulada curiosament «ensays de novela infantil» i l'any 1928 el conte *No han passat els Reis* de Maximilià Thous i Llorens.

El cas és que, enfront l'escassetat anterior, a partir de l'any 1930 es produeix un autèntic esclat d'obres en valencià dirigides a un públic infantil. Durant el període que va del començament de la dècada fins el 1936, són més de trenta les obres que es publiquen. Fet que resulta, evidentment, significatiu de l'interés polític, cultural i educatiu que es donà durant la Segona República Espanyola a la instrucció pública, l'alfabetització de les classes menys afavorides econòmicament i a la recuperació dels trets d'identitat dels diversos pobles de la península Ibèrica. Dissortadament, de totes les obres publicades s'ha de destacar, més que la qualitat, la bona intenció amb què es publicaven, però no per això hauríem d'oblidar la presència d'algun autor com Josep Cebrian i Navarro que s'especialitzà en el gènere amb una obra relativament prolífica –més de deu obres en tant curt espai de

temps—, com tampoc l'excepcionalitat de dues obres que, per la seua qualitat, han sigut reeditades i que es troben accessibles encara per als lectors actuals que hi tinguen interès.

Ens referim al llibre *Contes per a infants* de Joaquim Reig, on l'autor recrea en valencià contes coneguts de la tradició nòrdica, i a la novel·la *Tombatossals* del castellonenc Josep Pascual Tirado, una extraordinària història en què, fent ús d'alguns elements i personatges de la cultura popular, l'autor crea el mite de la fundació de la ciutat de Castelló i, alhora, dóna vida a unes criatures literàries que perviuran en l'imaginari col·lectiu dels valencians: el gegant valent i bondadós que, al costat de la seua colla i a instància del Rei Barbut, que pretén satisfer sempre la seua filla —la infanta—, conquereix un regne i les illes Columbretes. Tant l'una com l'altra, per mèrits propis, han de ser considerades com a obres clàssiques i figurar en qualsevol anàlisi de la producció literària en la nostra llengua per a infants i jove. I, en conseqüència també, haurien de ser estudiades amb més profunditat i rigor crític i acadèmic.

En contrast amb l'efervescència anterior, a partir de l'any 1936, l'adversitat de la Guerra Civil Espanyola i l'alçament militar contra les llibertats democràtiques repercutí desfavorablement en l'incipient procés de creació d'una literatura per a infants en valencià i durant el període bèl·lic només es va publicar un conte d'Enric Navarro i Borràs i una col·lecció d'endevinalles del mateix autor, si bé tampoc no hauríem d'oblidar el conte *Càstor i Elèrcia* de Serafí Castelló, publicat el mateix 1936 per la Societat Castellonenca de Cultura.

Amb el triomf del general Franco, el procés s'aturà i es trencà per molts anys perquè es prohibí inicialment l'ús públic i literari del valencià i només a poc a poc es reprengué una tradició que en el camp de la literatura infantil havia sigut més bé escassa. Per això, durant el llarg període del franquisme, que va del 1939 al 1970, a penes es van publicar una desena d'obres, incloent-hi els contes populars recreats per Enric Valor, les seues famoses *Rondalles valencianes*. Un balanç molt pobre, i més encara si es té en compte que Valor escrigué les seues narracions amb una finalitat de recuperació lingüística i de normalització literària més que no amb una voluntat clara de dirigir-se als lectors infants o joves. No obstant això, les rondalles valorianes han representat, i representen, un corpus magnífic de gran utilitat didàctica, que han influït posteriorment en molts escriptors del panorama actual de la literatura infantil i juvenil.

Per sort, l'obra d'Enric Valor ha sigut analitzada en els últims anys en diversos llibres i estudis, entre els quals destaquen els de Gemma

Una autora i una obra de referència en la narrativa infantil valenciana.

Lluch i Rosa Serrano. Però no han tingut la mateixa atenció altres autors del període com Josep Mascarell i Gosp, autor de *Joaquim i els seus amics* (1953), o Leopold Martínez Vidal, autor d'*Els somnis de Jordiet* (1955), entre altres narracions. Com tampoc no s'ha estudiat la producció per a infants de Carles Salvador, inèdita fins fa poc, l'aproximació que va fer Joan Fuster al gènere amb obres com *Un món per a infants* (1959) i, sobretot, *Abans que el sol no creme* (1969), publicada aquesta última a Barcelona per l'editorial La Galera, o l'obra d'altres escriptors com Soleriestruch o Enric Soler i Godes, autor d'un interessant poemari, *Bestioles* (1952).

Els inicis de la narrativa infantil i juvenil actual (1970-1982)

No serà fins a la dècada dels setanta del segle xx quan s'observaran les primeres propostes clarament intencionades de produir uns textos –narratius majoritàriament– dirigits a xiquets en un valencià adequat per a ser aplicat a les aules. I, sobretot, a partir de la segona meitat de la dècada, coincidint, justament, amb el declivi del franquisme i de manera paral·lela a les primeres reivindicacions de caràcter nacionalista i a la demanda, pels sectors més progressistes, d'una educació més arrelada a l'entorn, que normalitze, al mateix temps, l'estudi de la llengua dels valencians.

Per tant, no ens ha d'estranyar que apareguen en aquesta època alguns noms –vinculats a l'educació– que amb posterioritat s'han consolidat i han destacat en el panorama de la literatura infantil i juvenil valenciana. Per exemple, en aquells anys, Carme Miquel va publicar quatre obres: una l'any 1970, titulada *Un estiu a la Marina Alta* –reeditada recentment– i les altres tres –*Això diu que era, Marieta* i *La rabosa*– de tradició rondallística popular, publicades a Barcelona en l'editorial La Galera per falta d'infraestructura editorial a València. Precisament la falta d'aquesta infraestructura va dificultar l'aparició d'un nombre més gran d'obres, sobretot perquè el valencià es mantenia encara allunyat de les aules de l'ensenyament bàsic o ho feia només amb caràcter voluntari. Per això, les edicions anaven a càrrec d'imprentes, col·lectius de mestres, alguna institució com la Diputació de València o de la incipient FECPV (Federació d'Entitats Culturals del País Valencià). I, des d'un punt de vista literari, l'empremta d'Enric Valor es feia notar amb la publicació d'obres com *Recollim contes populars* (1980) de Marisa Lacuesta i *Contalles populars valencianes* (1981) de Josep Bataller, que publicà posteriorment un segon volum *Contalles populars valencianes II* (1986).

Però, sobretot, d'aquest període inicial cal ressaltar, perquè la seua aparició marca un fita autèntica en el naixement de l'actual literatura per a infants i joves al País Valencià, l'aparició de l'obra d'Empar de Lanuza *El savi rei boig i altres contes* (1979), amb la qual l'autora es convertí en la primera veu valenciana guanyadora del Premi Folch i Torres l'any 1987. Aquesta obra, publicada a Barcelona, va tenir una gran repercussió i prompte fou considerada una referència ineludible i un model que calia seguir per la resta dels autors valencians. L'autora, a més es consolidà amb posterioritat, a l'igual que Carme Miquel, com una de les veus importants de la literatura infantil i juvenil valenciana actual. Com també ho va fer un altre autor que es donà a conèixer també en aquells anys. Ens referim a Joan Pla, que va publicar el 1981 la novel·la *Mor una vida, es trenca un amor* en l'editorial Prometeo. Aquesta obra, inicialment pensada per a adults, va tenir una acollida extraordinària entre els joves i, després de l'aprovació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià l'any 1983, es va convertir en una de les primeres lectures recomanades en la majoria dels instituts i, per tant, en la primera novel·la juvenil d'autor valencià en la nostra llengua.

És també en aquest període ressenyat quan es crea una primera infraestructura editorial a través de la ja mencionada Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, que va crear diverses col·leccions per a infants, com la col·lecció «Joanot», i el Premi Enric Valor de narrativa infantil concedit el 1981 a Marisa Lacuesta per l'obra *Tres i no res en la boca d'un drac* (1982), convocatòria en la qual va quedar finalista, amb l'obra *Les aventures de Potaconill* (1983), Carles Cano, un altre dels noms significatius del panorama actual de referència obligada. I a aquesta iniciativa editorial, se'n va sumar unes altres de caràcter institucional, com, per exemple, la creació el 1980 del Premi Tirant lo Blanc, convocat per la Diputació de València, que va guanyar Josep Palomero amb l'obra *El pardalet sabut i el rei descregut*, publicada en format de luxe amb unes il·lustracions magnífiques de Manuel Boix.

La creació de la LIJ valenciana: de 1983 a 1990

Amb la publicació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià es donà definitivament l'impuls que es necessitava per a la creació d'una demanda de textos literaris per a xiquets i joves en edat escolar i es possibilità l'aparició d'una infraestructura editorial capaç de publicar obres amb una regularitat sense precedents. El suport institucional

directe continuà durant un temps i la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana va crear el 1984 la col·lecció «Biblioteca Infantil», en la qual es van publicar vora una trentena d'obres. Però, sobretot, és l'època d'esplendor de l'editorial Gregal Llibres, que també el 1984 va iniciar la col·lecció «Gregal Juvenil» amb una de les obres més representatives del panorama actual: *El guardià de l'anell* de Vicent Pascual, un autèntic *best seller* reeditat contínuament i disponible avui en l'editorial Tabarca.

Gràcies a aquesta infraestructura mínima –completada amb el naixement d'altres editorials com Camacuc i Bullent–, al llarg del període que podríem datar del 1983 al 1990, aparegueren una sèrie d'autors i d'obres en un nombre molt superior a les publicades en cap altra època històrica anterior. S'hi publicaren obres per a infants com, per exemple, *Ui, ui, ui, quins ulls!* de Rosa Serrano, *Sopa de lletres* de Fina Masgrau, *El rossinyol del pou d'avall* de Bernat Capó, *El cavallet de cartó* de Josep Lozano, *La fada pastissera* i *L'últim dels dracs* de Carles Cano, *Fiuuuuu!!!* i *Poti-Poti* de Vicent Pardo, *El sol sense nom* de M. Jesús Bolta, *La princesa pitudeta i panxudeta* de Mercé Viana, *Tegolins i tegolines* de M. Dolors Pellicer, *El llop i la cogullada* de Pepa Guardiola, *Un drac mínim* d'Anna Miró o *La cova del llop marí* de Joaquim G. Caturla, entre altres. I també obres de narrativa per a joves, inexistents en períodes anteriors, entre les quals podem citar, a més de les ja esmentades de Joan Pla i Vicent Pascual, les següents: *El misteri de l'aigua* i *La sal* de Josep Franco, *Les ales d'Àngel Vidal* de Joan M. Monjo, *No sigues bajoca!* i *Estàs com una moto!* de Pasqual Alapont, *El segrest de Xico Black* de Josep Lluís Seguí i *Un segrest per tot el morro* de Josep Gregori, entre altres. Obres d'autors destacats que van constituir l'avançada de la primera promoció d'escriptors –no podem anomenar-la generació per incloure gent d'edats molt diverses– que en l'actualitat formen part del nucli bàsic de la narrativa valenciana dirigida a xiquets i joves.

Evolució del panorama editorial

Incomprensiblement, atesa la situació de demanda favorable, Gregal Llibres fracassà per problemes empresarials i aquesta circumstància va ser aprofitada per les altres editorials aparegudes a partir de la segona meitat dels anys vuitanta, que van incrementar-ne la presència en el mercat escolar. I de fet, la situació editorial valenciana actual és fruit d'aquesta conjuntura, si exceptuem, com és lògic l'esmentada Camacuc, molt activa durant els últims anys de la dècada

dels vuitanta i els primers de la dels noranta, però desapareguda en l'actualitat. En aquest sentit, entre les editorials que es dediquen a publicar obres de narrativa infantil i juvenil en valencià, hi podem destacar aquelles que van agafar empenta i es van consolidar després de la fallida de Gregal i que mantenen actualment una producció continuada i numèricament significativa: ens estem referint a editorials com Bromera, Edicions del Bullent, Tàndem, Marfil, Denes i Tabarca, a les quals cabria afegir la veterana Tres i Quatre, que, sense entrar en el camp infantil, ha publicat també llibres i col·leccions destinats als joves, com per exemple la col·lecció «El Grill», amb algunes obres de narrativa juvenil bastant interessants.

Totes aquestes editorials formen el nucli principal de la infraestructura i del desenvolupament de la producció actual de narrativa infantil i juvenil en valencià, amb col·leccions molt característiques i distintives, en les quals publiquen habitualment els millors escriptors valencians. Destacaríem, per exemple, la col·lecció infantil «El Micalet Galàctic» d'Edicions Bromera, amb ja més de cent seixanta obres o la col·lecció juvenil «Espurna», amb vora un centenar títols en el mercat, a més d'altres col·leccions de la mateixa editorial com «Esguard», «L'Elefant», «Micalet Teatre», «El Club de la Ciència», etc. Com també ho són d'imprescindibles unes altres col·leccions com ara, entre altres, «La Rata Marieta», «El Tricicle», «La Bicicleta Grogua», «La Bicicleta Negra» i «La Moto», de Tàndem Edicions; les col·leccions «Cavallet de Mar», «Estrella de Mar», «Els Llibres del Gat en la Lluna» i «Esplai», d'Edicions del Bullent; les col·leccions «Tabarca Narrativa» i «Tabarca Juvenil», de l'editorial Tabarca; «La Carrasca» i «Drac de Paper», de Marfil; i «Contes de tots» i «Llibres del Cocodril» de Denes Editorial. A les quals, sens dubte, s'ha d'afegir la col·lecció «Narrativa» de Perifèric Edicions, una de les últimes editorials aparegudes que, pel bon treball que fa, mereix formar part ja d'aquest nucli bàsic de la producció editorial valenciana per a infants i joves.

La rica i diversa situació editorial valenciana es complementa, afortunadament, amb l'existència d'altres editorials més menudes que contínuament apareixen i renoven el panorama editorial amb un treball, en general, molt meritori. Encara que algunes desapareixen o *hivernen* amb la mateixa rapidesa amb què es reproduïxen, com, per exemple, Nau Llibres, Derzet i Dagó, Aguaclara, Set i mig, La Xara, Amós Belinchón, A.D.E. Edicions, Carena o Caixa Ontinyent. No obstant això, hi ha unes quantes que segueixen l'exemple de les primeres i, a poc a poc, han aconseguit una producció digna i de qualitat que augura una perdurabilitat positiva per a la literatura infantil

i juvenil valenciana. Ens referim, concretament, a l'Eixam Edicions, Edicions 96, Abril Edicions Prodidacta, Ecir, Diálogo Editilde, Dylar, Onada o Andana Edicions, entre altres, editorials algunes d'aquestes molt recents que, potser, en un futur es consolidaran. Menció a part es mereix Brosquil, editorial apareguda en la primera dècada del segle XXI que començà amb un ritme de producció molt fort, però que en els últims tres o quatre anys ha deixat de publicar pràcticament en valencià, fet aquest que alerta sobre la inestabilitat amb què es mou encara el món editorial valencià.

Un món, en qualsevol cas, fràgil però actiu en què, no hauríem d'oblidar tampoc, per a completar el panorama, la presència d'editorials de capital estatal amb delegacions i col·leccions de lectura en valencià destinades únicament a un públic lector infantil i juvenil. En aquest apartat hem de fer referència a Anaya, Edebé-Marjal, Bruño, Edelvives/Baula, Casals, Planeta & Oxford i Edicions Voramar –del grup Santillana–. Aquestes editorials amplien l'oferta amb professionalitat i ofereixen a alguns autors valencians la possibilitat de promocionar-se més enllà dels límits comunitaris, ja que sovint tradueixen les seues obres al castellà i a la resta de les llengües peninsulars. Finalment, no s'ha de menystenir tampoc la possibilitat que tenen els escriptors valencians de publicar en editorials catalanes. En aquest sentit, encara que numèricament no haja sigut un aspecte destacable, sí que s'hauria de tenir en compte la qualitat de les obres i dels autors que han vist les seues obres publicades en La Galera, en Empúries, en Cruilla, en La Magrana, en Columna, en Edicions del Pirata, etc. Citem, per exemple, els noms d'Empar de Lanuza, Carles Cano, Vicent Pardo, Josep Franco, Joan Pla, Pasqual Alapont, Josep Gregori, Albert Dasí, M. Jesús Bolta, Rosa Serrano, Enric Lluch o Francesc Gisbert, entre altres.

La narrativa: de 1990 a l'actualitat

Noms tots de referència inevitable en el panorama actual de la narrativa infantil i juvenil en valencià –ja que aquest és el gènere predominant– als quals cal afegir molts altres que s'han donat a conèixer, sobretot, al llarg de les dues dècades últimes. Per tant, ens trobem amb una proliferació d'escriptors –al voltant de dos-cents– que, com és lògic, dificulta qualsevol valoració crítica que es faça del conjunt, sobretot per la falta de perspectiva temporal, i que obliga a deixar en l'oblit –en alguns casos injust– més d'un nom, però que, no obstant això, no deixa una altra alternativa, ja que no hi ha altre

remei que triar uns autors amb la intenció de donar-los a conèixer com a punta d'iceberg de tot un conjunt molt més ampli. En aquest sentit, per exemple, hem fet ja referència a autors dignes de destacar, com **Empar de Lanuza**, nascuda a València el 1950, autora d'obres importants com *Bon viatge, Pitblanc!* –potser la seua millor obra–, *El llibre d'anar anat, La cuca Quica, Reis i no reis, Aventura d'una desventura, L'escletxa assassina, Santànima: faules d'un monestir i L'home de Penyagolosa*; o com **Carles Cano**, també citat, que ha destacat per les seues narracions infantils plenes d'imaginació, en què tracta d'harmonitzar la tradició de la literatura de transmissió oral amb la modernitat d'un corrent literari més culte que té la seua arrancada, potser, en les obres de Lewis Carroll. D'aquest autor, a més d'algun títol ja ressenyat, li hem de destacar els llibres *Contes rosegats; Història d'una recepta; Contes de tot l'any; Capgirell, l'illa gran o La màquina dels contes*, alguns àlbums il·lustrats magníficament per Paco Giménez, com, per exemple, *En què és diferencien el blanc i el negre?*, i les obres adreçades als primers lectors de la sèrie «No vull...»: *No vull menjar, No vull posar-me aquesta roba, No vull banyar-me*, etc.

Un altre dels escriptors que mereix ser ressenyat, i que ha sigut anomenat ja en referir-nos als inicis del panorama actual, és **Joan Pla**, nascut el 1942 a Artana (la Plana Baixa), autor, sobretot, de novel·les juvenils, però que no ha descuidat tampoc escriure obres infantils. De fet, és un autor molt prolífic, les obres del qual tenen unes característiques comunes, tant temàticament com estilísticament identificables. En cada una hi podem trobar, per exemple, una colla d'amics o una parella que protagonitzen l'experiència o la història narrada, un element que trenca la rutina diària i que incita a l'aventura, una narració centrada en el personatge implicat en el nucli bàsic de l'argument principal i un espai ambiental o històric valencià. A més, en els textos narratius de Joan Pla es reflexa sempre un contrast permanent entre idees com l'amor i la mort, i el plantejament, sovint, de distintes problemàtiques actuals de la joventut. Entre les seues moltes obres cal destacar *La màquina infernal, El misteri del temple grec, Lanell del papa Luna, L'illa del Faraó, La venjança dels criptosaures, Només la mar ens parlarà amor, El tresor de Barba-rossa, El misteriós punyal del pirata i L'autobús d'aniràs i no tornaràs*.

Menys prolífic és, sens dubte, un altre dels autors que es van donar a conèixer en l'època inicial del panorama actual, **Vicent Pascual**, nascut a Silla el 1944. És autor, com ja hem dit, d'*El guardià de lanell*, una obra de gran repercussió per la temàtica que uneix les

característiques de la narració d'aventures, protagonitzades per joves, amb la recerca de vells tresors associats a l'inconscient col·lectiu dels valencians: el temps remot de l'època dels àrabs. Però, a més, Vicent Pascual ha escrit dues novel·les molt interessants i amb una preocupació estètica i lingüística molt destacable. Ens referim a *L'últim guerrer*, una de les poques obres de gènere fantàstic en valencià, i *L'enigma del medalló*, una obra d'intriga que conjuga els encerts de les dues primeres.

Dedicades més a una narrativa dirigida a un públic infantil, i fins i tot a primers lectors, trobem diverses escriptores com **Fina Masgrau** (Banyoles, 1953), **M. Dolors Pellicer** (Oliva, 1956) i **Rosa Serrano** (Paiporta, 1945). La primera és autora de contes breus d'una gran efectivitat, com els titulats *Sopa de lletres* i *El país de la no-memòria*, però, sobretot, és autora, amb la il·lustradora Lourdes Bellver, dels extraordinaris llibres de la col·lecció «La Rata Marieta» de Tàndem Edicions, el primer títol de la qual, *Marieta i el telèfon*, va obtenir el Premi de la Crítica Serra d'Or. La segona, M. Dolors Pellicer, és autora de llibres de narracions infantils sempre atractius tant en un sentit d'entreteniment com de reflexió. Les seues obres, entre les quals destaquen *Fil que penja...*, *La banda dels superbruts*, *El xiquet de cotó en pèl*, *El gegant Romuald*, *Els contes de la Titirimonga* o *La colla va de marxa*, plantegen temes i qüestions com la coeducació, el rebuig a la guerra, la superprotecció de determinats pares, el respecte a la diversitat i la llibertat dels altres, etc.; i tot això d'una manera senzilla, narrant sense caure en excessos pedagògics. Finalment, la tercera, Rosa Serrano, és autora d'obres on sempre juga amb el plaer dels somnis i la necessitat d'estimular la imaginació dels xiquets a partir de la quotidianitat mateixa. Ressenyem, entre les seues obres, les titulades *Ara va de caps*, *David està malalt*, *La domadora de somnis* i *Amanida de bruixes*.

També en la literatura infantil, dos escriptors més, indiscutiblement destacables i dels més prolífics, són els ja anomenats **Mercé Viana** (Alfagar, 1946) i **Enric Lluch** (Algemesí, 1949). La primera és autora d'una àmplia obra plena d'històries fantàstiques, on predominen els sentiments del respecte i la solidaritat entre les persones que permeten la llibertat individual i la consecució dels objectius de cadascú. Entre les seues obres, destaquem *El fantasma poruc de Vineifuig*; *Paparota, ai quin cotxe!*; *El bagul de les disfresses*; *El mag Floro*; *El savi Ciril*; *Un pintor molt guai*; *El misteri de la lletra malalta*; *Bum-bum! El fantasma esvalotat* i *Els pirates van a Roma*. L'obra d'Enric Lluch, de la seua banda, es caracteritza principalment

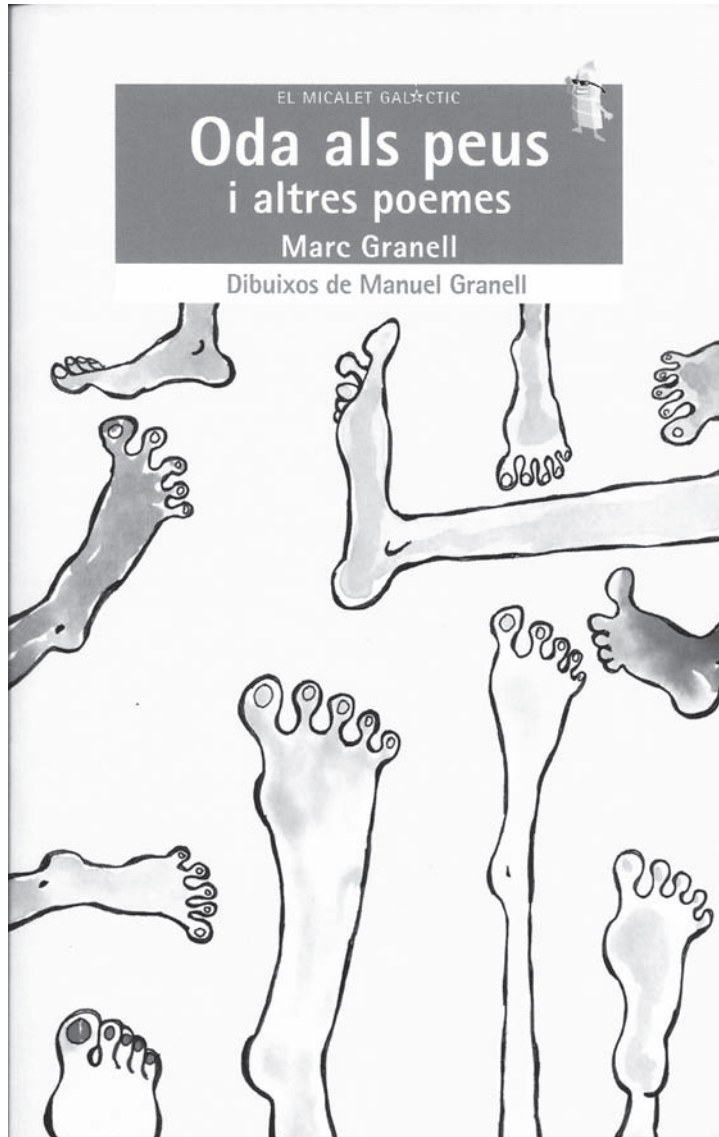
per un humor molt humà no exempt d'una certa dosi entranyable d'idealisme que cobreix de poesia alguns dels seus millors personatges, la força dels quals l'ha convertit en un dels valors més sòlids de la narrativa infantil valenciana. A ell devem obres de referència obligada com *Potosnàguel*, *El faraó Totun-às*, *L'inventor Xaveta*, *El regne de Tentipotenti*, *Eugeni: un geni mal geni*, *Bori-Bori i el lladre Butxacotes*, *El rei Panxut redola i el rei Primal s'envola*, *Les lletres fan fugina*, *L'àngel Propulsat i el dimoni Emplomat*, *Pometa dolça*, *En quin cap cap?*, *Un Quixot amb bicicleta* i *Un test de margarides*. A més, ha conreat també la narrativa juvenil amb molt d'incert en obres com *Si la gran deessa ho vol* o *La Germanor del Camí*.

I entre els autors que, com Enric Lluch, han cultivat una obra indistintament dirigida a un públic infantil o juvenil, trobem, per exemple, a **M. Jesús Bolta** (Meliana, 1958), que destaca, a més de pel valor indubtable de les seues històries, per la correcció lingüística i literària d'aquestes, entre les quals hem de destacar *El sol sense son*; *La bruixa Merenga*; *Les mans d'Aimiel*; *Vull jugar!*; *Pell roja, rostre pàl·lid*; *Qui t'ha dit que el món era blanc?*; *El meu regne per un llit i Animals!* O a **Pepa Guardiola** (Xàbia, 1953), una escriptora que es mou bé tant en un gènere com en l'altre i que ha anat millorant cada vegada més la seua producció literària fins a arribar a confeccionar obres clarament destacables, com *El talismà del temps*, *Collidors de neu*, *La clau mestra*, *Els ulls de la Nereida*, *Tres titelles embreixats* o *Una llar en el món*. Menció especial mereix també en aquest apartat **Vicent Pardo** (Vinalesa, 1954), autor d'obres infantils carregades d'humor i de situacions aparentment absurdes que deixen entreveure una visió crítica de l'ésser humà, entre les quals podem citar *Guillem i els 880.000 pastissos*, *Misteri a la llacuna*, *111.111 idees per a escriure 111.111.111 contes en un any* i *8.388.607 caramels per a un aniversari*. No obstant això, aquest autor ha escrit també obres juvenils sense apartar-se de la seua línia estilística habitual: *Somien les flors del camp amb cossiols?*, *HIPEResPAI*, *Per Júpiter!* i *Darrere una cortina*. Tampoc no hauríem d'oblidar-nos de **Joaquim G. Caturla** (Alacant, 1951), autor d'obres com *Julieta i el caragol màgic*, *Tot l'estiu per davant*, *La penya dels pirates* i *Mirant la lluna*; ni de **Josep Gregori** (Alzira, 1959), autor de *Tereseta la bruixeta*, *Moguda a la biblioteca*, *Invasió* i *De cine, Tereseta*. Finalment, destaquem també l'obra d'**Albert Dasí** (Bétera, 1959), autor de *La reina Tarel·la*, entre altres, i de la ja esmentada **Carme Miquel** (la Nucia, 1945), que provà sort en el camp de la narrativa juvenil amb la novel·la *Uns papers en una capsa*. Un camp practicat també per **Vicent Marçà** (Castelló de la

Plana, 1954-2004), amb obres com *Foc al gran recorregut* i *Tornaré*, encara que, en realitat, ha destacat com a escriptor d'obres infantils, entre les quals podem ressenyar *Jordi Túrmix, aprenent de pirata*; *La història de Vilafartera*; *La bruixeta Sensedent té un accident* i *La fada masovera*.

Respecte als autors més especialitzats en el gènere narratiu juvenil destaquen, indubtablement, a més dels ja mencionats, els noms de **Pasqual Alapont** (Catarroja, 1963), **Jesús Cortés** (Torrent, 1962), **Josep Franco** (Sueca, 1955) i **Jordi Querol** (Castelló, 1954). El primer és autor de la coneguda saga protagonitzada per una família molt especial, en què destaquen el iaio Frederic i el seu nét, i desenvolupada en els llibres *No sigues bajoca!*, *Estàs com una moto!*, *Me'n vaig de casa!* i *Cagadets de por*. És autor, a més, de *Quin sidral de campament!*, *Un estiu sense franceses*, *Menjaré bollyc@os per tu*, *Lovella negra*, *L'infèrn de Marta* i *Barrots daurats*. Jesús Cortés, de la seua banda, és un autor que utilitza sempre l'humor i la ironia com a recurs per a construir les seues històries, les trames de les quals, però, es basen en una explotació contínua de diversos gèneres: la narrativa de misteri, la narrativa de por, la d'aventures, etc. Entre les seues obres, cal ressenyar *El somni de Fran*; *Àlex & CIA. Detectius*; *No em pots dir adéu*; *Roses negres a Kosovo* i *Lull de la mòmia*. De Josep Franco cal citar, a més de les ja esmentades amb anterioritat, *Anàdia, la ciutat submergida*, *El mal*, *Rondalles valencianes* i *Vent d'Almansa*. En totes les seues obres cal destacar la cura en l'estil literari, deutor, en part, de les seues narracions per a adults, que l'acredita com un dels millors narradors valencians de l'actualitat. Finalment, Jordi Querol és un interessant autor de novel·les per a joves amb trames que recreen situacions històriques, com en *Quan bufa el ponent*, *Els venjadors valencians* i *Llancen crits de llibertat*, o bé construeixen mons fantàstics pròxims a la ciència-ficció en obres com *El planeta perdut* o *Dos mons, un planeta*.

Evidentment, hi ha molts altres escriptors dignes també de ser citats com **Josep Millo** (l'Alcúdia, 1946), autor de *Viatge a l'illa Gran*, *L'enigma dels prismàtics* i *El verí de la cobra*, o la mateixa **Isabel-Clara Simó** (Alcoi, 1943), popular autora de novel·les i narracions per a adults que ha publicat amb notable èxit obres per a joves com *Raquel* i *Joel*. I tampoc no hauríem d'oblidar-nos d'escriptors més joves o apareguts recentment, com **Francesc Gisbert** (Alcoi, 1976), autor d'una producció de gran qualitat que compta amb obres destacables com *Misteris S.L.*, *La meua família i altres monstres*, *El misteri de la lluna negra*, *El secret de l'alquimista*, *El fantasma*

*Darrer poemari de Marc Granell,
un dels millors poetes valencians per a infants i joves.*

de la torre, *El somriure de l'Esfinx* o *La llegenda del corsari*; o com **Silvestre Vilaplana** (Alcoi, 1969) –autor de *La mirada d'Al-Azraq*, *Els dimonis de Pandora*, *Les urpes del diable* o *La frontera negra*, entre altres–, **Gemma Pasqual** (Almoines, 1967), **Teresa Broseta** (València, 1963) –autora de *L'illa a la deriva* o *L'estiu dels pirates*–, **Pep Castellano** (Albocàsser, 1960) –autor, entre altres, de *Bernat, un científic enamorat* i *Al punt de mira*–, **Llucià Vallés**, (Osca, 1960), **Vicent Enric Belda** (Agullent, 1962), **Lourdes Boigues** (Simat de la Valldigna, 1968) –autora d'obres com *La mascota que no existia* o *El desenllaç*– o **Francesc Mompó** (l'Olleria) –autor de novel·les juvenils com *Camí d'amor*–, entre altres noms, escriptors tots amb una obra que mereixeria ja, a hores d'ara, una atenció especial i una anàlisi crítica amb profunditat.

Amb tot, no podríem completar aquest panorama de la narrativa, bastant encoratjador pel que fa al nombre de creadors, sense, almenys, citar els noms d'escriptors com Anna Miró, Raquel Ricart, Vicent Borràs, Àlan Greus, Tobies Grimaltos, Mariano Casas, Ramon Guillem, Llorenç Giménez, Xulio Ricardo Trigo, Xavier Mínguez, Enric Montforte, Isabel Marin, Jordi Raül Verdú, Josep Chàfer, Marc Vicent Adell, Manel Alonso, Ramon Pastor, Vicenta Escrivà, Víctor Peris, Vicent Sanchis, Tomàs Llopis, Júlia Villaescusa, Roser Barrufet, Ferran Bataller, Joaquina Barba, Manel Alonso, Manuel Joan i Arinyó, Josep Antoni Fluixà, Albert Hernández i Xulvi, Jordi Garcia Vilar, Lluís Miret, Virgínia Martínez, Ivan Carbonell, Eva Peydró, Pura Maria Garcia, Amaia Crespo, Dolors Jimeno, Leandre Iborra, Maluy Benet, Vicent Palatsí, Albert Garcia, Jaume Gumbau, Adela Ruiz, Josep Castelló, Mercè Climent, etc.

La poesia: un gènere en auge

Però la narrativa ja no és l'únic gènere conreat pels escriptors valencians en els últims anys, perquè, per sort, la publicació de llibres de poesia per a infants ha augmentat significativament, donada, sobretot, l'escassetat precedent. De fet, poques són les obres poètiques per a xiquets i xiquetes que amb anterioritat al període actual es van publicar. Parlaríem, en qualsevol cas, d'excepcions, com ara l'obra de Josep Maria Bayarri de l'any 1936 titulada precisament *Versos per a chiquets valencians*, o de la *Col·lecció d'endevinalles per a xiquets* d'Enric Navarro que edità l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana. I d'aquests anys del període bèl·lic, passariem ràpidament fins el 1952, any en què l'editorial Lletres Valencianes donà a conèixer el poemari *Bestioles* d'Enric Soler i Godes, ja citat, per

tornar de nou a fer un salt en el temps i aturar-nos a començament dels anys setanta amb la publicació de dos llibres de Maria Mulet, *Veus de xiquets* (1970) i *Nadal al cor* (1973).

Amb l'entrada dels huitanta, els vents favorables a la literatura infantil i juvenil en valencià bufaren només per a la narrativa. Els llibres poètics, dissortadament, continuaven sent esporàdics i excepcionals. A Gregal, **Joan Vila i Vila** publicà l'any 1984 *La pluja boja*, primer llibre de poesia infantil que inclouríem ja dins el panorama actual per la seua concepció moderna i no tradicional de la poesia per a infants. Aquest autor, però, no tornà a reincidir en el gènere fins l'any 2002, amb la publicació de dues narracions en vers en un sol llibre, *Pitiminú / El país sense nom* a Voramar i amb un poemari titulat *Estoig de versos* a Baula l'any següent. D'aquell període, a més, hem de destacar una altra obra digna de ressenyar, *Abecedari de diumenge* d'**Empar de Lanuza**, publicada per la Diputació de València el 1988 i guardonada amb el Premi Tirant lo Blanc de literatura infantil. D'Empar de Lanuza no podem oblidar tampoc una obra posterior, *Versos al sol*, editada per Tàndem el 2004. I a aquests dos autors només podríem afegir els llibres de rodolins o les auques per a infants que Miquel Peris i Segarra, un poeta de la primera postguerra. Publicà en la «Biblioteca Infantil» de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, els anys 1984, 1985 i 1986, *El món de les bestioles*, *El món de les eines* i *El món vegetal*.

Serà només a partir dels anys noranta quan podem parlar de l'existència continuada d'una producció poètica infantil i juvenil digna de ser atesa periòdicament amb ulls crítics. El 1990, Joan J. Ponsoda hi publicà *Gori-gori, rum-rum*, dins encara de la col·lecció «Biblioteca Infantil», i el mateix any i en la mateixa col·lecció Vicenta Ferrer Escrivá publicà el seu recull d'endevinalles *Te la dic i no m'entens...*; però d'ara endavant seran les editorials les que se n'encarregaran. A Tàndem, per exemple, publicarà el 1993 una escriptora veterana de les nostres lletres, Maria Beneyto, el llibre *Poemes de les quatre estacions*. Anaya iniciarà la seua col·lecció «Sopa de Llibres», amb una antologia a cura d'Eduard J. Verger, *El meu llibre de poesia* (1997), i Tàndem també editarà dues antologies poètiques, una per a infants en la col·lecció «La Bicicleta Groga» i una altra per a joves en la col·lecció «La Bicicleta Negra», l'any 1993, a càrrec les dues de Marc Granell i Josep Ballester.

Naturalment, aquesta predisposició per part de les editorials a arriscar-se i donar cabuda en les seues col·leccions a obres poètiques per a infants i també, encara que molt menys, per a joves, ha fet que

el gènere haja viscut en els últims anys un període d'auge que ha consolidat una sèrie d'autors que han començat a destacar per sobre d'altres. Ens referim, per exemple, a **Marc Granell** (València, 1953), conegut i destacat poeta de la generació dels setanta, que, des de la publicació el 1993 del poemari per a joves titulat *L'illa amb llunes*, encetà una producció poètica per a infants de qualitat excel·lent que s'ha reflectit en obres com *La lluna que riu i altres poemes* (1999), *El ball de la lluna* (2003), *El planeta blau* (2004), *Oda als peus i altres poemes* (2008) i *El domador de línies* (2009). Com també, sens dubte, fem referència en aquest apartat a dues poetesses amb una obra ja molt digna com són **M. Dolors Pellicer**, coneguda com a narradora, i **Fina Gibrés** (Algemesí, 1957), donada a conèixer en els últims anys. De la primera, hem de citar obres com *Versos diversos* (2003), *Rimes i rialles* (2005), *Versos de tres sabors* (2007) i *La selva en vers* (2009). De la segona, hem de ressenyar *Poemes de diumenges i dies faeners* (2008), *Poemes a la butxaca* (2009) i *Poemes a la carta* (2011). I, fins i tot, es podria incloure també com autora destacada, per la qualitat dels seus poemes, **Isabel Mingo**, una escriptora nascuda a València que ha publicat molt recentment dos llibres molt interessants, *Sac de poemes* (2007) i *Embolíc de poemes* (2011).

I, a més dels esmentats, no podem tampoc concloure la panoràmica del gènere sense fer referència a obres i autors com, per exemple, l'excel·lent poemari *El color del blau* (2001) d'Eva Dénia, *Glorieta i altres poemes per a infants* (2000), una de les últimes obres del poeta saguntí Jaume Bru i Vidal, *Quines bèsties* (1998) d'Antoni Albalat, obra amb la qual es van començar a publicar també poemaris a la col·lecció «El Micalet Galàctic» de Bromera, *Els ulls al cel i l'ànima a la mar* (2003) de Josep Ballester, *Oficis de rondalla* (2003) de Llorenç Giménez, *Madame de les ratlles blaves* (2004) de Marisol González Pelip, *Poemes del sol i de la lluna* (2004) de Lluïsa March, els llibres *Vers a vers* i *Sensacions* de Neus Carañana, *A la una, la mitja lluna* (2006) de Fina Masgrau, *Poemes sense diminutius* de Carles Cano, *Per què els gats miren la lluna?* de Montse Torrents, *Els secrets del musol* de Daniel Basomba, *El bestiari d'això era i no era...* de Lleonard Torres, els llibres molt encertats per a primers lectors d'Irene Verdú, *Poemes al jardí* (2010) i *Ara va... d'animals* (2010), o els llibres de narracions en vers de Ricard Signes, *L'ós del Caucas* (2000), i de Teresa Broseta, *El núvol enamorat i altres contes en vers* (2010). Per tant, ens trobem davant d'una producció que comença a ser ja important i que, per la bona collita que ens està donant, ens ofereix bones perspectives de futur.

El teatre: l'escriptura entre la representació i la publicació

Respecte al teatre infantil i juvenil s'ha de tenir en compte que es tracta d'un gènere que té una doble via de difusió: d'una banda, la representació i, de l'altra, la publicació del text. Per això no podem dir que no hi haguera un teatre per a infants fins a èpoques molts recents, perquè no seria del tot cert. Hi podríem, fins i tot, parlar de precedents ben notables com les representacions dels *miracles* de Sant Vicent Ferrer que es fan a València, interpretats sempre per xiquets i que ha estudiat amb profunditat Juan Cervera, com també les nombroses peces de teatre per a xiquets i xiquetes representades per grups amateurs i, més o menys, professionals que, des de l'època de les primeres reivindicacions democràtiques, al voltant dels anys setanta, fins a l'actualitat, han oferit una programació variada i permanent d'obres de teatre infantil, bàsicament, dirigides als centres escolars i a les famílies. Però, sens dubte, aquesta producció interessant i digna de ser descrita cau fora de les possibilitats d'aquesta panoràmica i, sobretot, de les aptituds de qui l'escriu. Per això, centrarem l'exposició exclusivament en el teatre infantil i juvenil, més o menys d'autor, que s'ha publicat i que configura d'alguna manera la literatura dramàtica que, a hores d'ara, existeix feta per a infants i joves al País Valencià.

I en aquest aspecte, la primera cosa que sorprén és la poca presència que el gènere teatral ha tingut en les editorials valencianes fins a fa –relativament– molt poc, i més encara si es tenen en compte les possibilitats didàctiques i lúdiques que el gènere ofereix per al professorat. Principalment perquè els textos teatrals, a més d'una lectura individual com la de qualsevol altre gènere literari, permeten una lectura col·lectiva, participativa i motivadora des d'un punt de vista pedagògic. Per tant, no s'entenen les reticències mostrades durant tants anys a l'hora de publicar llibres de teatre.

De fet, fins a l'any 1984 no trobem publicat el llibre que probablement siga el primer de teatre estrictament infantil escrit en català per un autor valencià al País Valencià, encara que dins d'una col·lecció de teatre d'adults: la col·lecció de teatre de Tres i Quatre. Ens referim a l'obra *Mitja dotzena* d'Empar de Lanuza, autora que, una vegada més, actuà de pionera, com ho havia fet en el gènere narratiu i també en el poètic. L'obra, com el títol indica, conté sis peces teatrals breus molt interessants protagonitzades per bruixes, donyets, ogres, genis i rabosetes que recreen faules i contarelles populars. Una temàtica que inspirà també els arguments de les dues obres publicades amb posterioritat, però després d'una dècada de sequera total de títols:

Això diu que era... de Manel Rodríguez Castelló, publicada el 1994 per Tàndem, en què es recrea en versió teatral la rondalla coneguda d'Enric Valor titulada *Lenvejós d'Alcalà*, i l'obra *T'he agafat, Caputxeta!* de Carles Cano, amb què guanyà el 1994 el prestigiós Premi Lazarillo. Aquesta última obra va ser publicada per Bruño en la col·lecció «Altamar» el 1995.

Precisament, serà aquest últim any –el 1995– un any històricament significatiu per al gènere. A més de l'obra de Carles Cano, Tàndem inicia, d'una banda, la publicació de textos teatrals en la col·lecció de literatura juvenil «La Bicicleta Negra» amb el llibre *El gabinet del doctor Caligari* de Francesc Raga –una obra, sens dubte, encertada– i, de l'altra, Edicions Bromera evidencia l'interès pel gènere amb la creació de la col·lecció «Micalet Teatre», íntegrament dedicada a textos de teatre per a infants i joves, de la qual s'han publicat, a hores d'ara, trenta-sis títols. Per això, aquesta fou, evidentment, una fita que marcà un abans i un després. Sobretot, perquè des d'un començament quedà ben clar que es tractava d'una aposta clara i decidida, ja que la col·lecció arrancà amb la publicació simultània de quatre obres: *El gorg blau* de l'illenc Pau Farner –Premi de Teatre Infantil de la Diputació de València–, *L'illa del Tresor*, una adaptació teatral de Ramon Moreno i Rafa Contreras, *El drac* de **Manel Cubedo** (Borriana, 1955) –una recreació de la llegenda del drac del Patriarca– i *La princesa del desert* de **Rodolf Sirera** (València, 1948), una extraordinària història d'aventures d'inspiració oriental escrita per un dels millors dramaturgs valencians.

Des d'aleshores, per sort –amb més o menys quantitat–, no s'ha deixat mai de publicar obres de teatre per a totes les edats com, per exemple, l'obra *Les dues velles i els dotze mesos* de l'escriptora catalana Teresa Duran dirigida als primers lectors i publicada el 1995 en la col·lecció «Tricicle» de Tàndem. Aquest fet ha propiciat, amb el pas del temps, la consolidació d'un corpus d'obres de teatre infantil i juvenil digne de ser estudiat i analitzat, com també l'aparició d'uns autors procedents tant d'altres gèneres –de la narrativa infantil bàsicament–, com del món de l'escena –actors, directors teatrals, programadors, etc.–. Entre aquests escriptors hem de destacar **Pasqual Alapont** (Catarroja, 1963), autor de textos d'una gran qualitat literària i d'una construcció teatral notable de gran efectivitat a l'hora de ser representats, com ara *Els viatges de Marco Polo* (1996), *Això era i no era* (1998) i l'adaptació *Tirant lo Blanc* (2006), títols publicats tots dins la col·lecció «Micalet Teatre». D'Alapont, a més, podem citar també algunes obres de teatre publicades en la col·lecció de teatre d'adults de

Bromera que poden ser de lectura recomanable per a joves, com, per exemple, *Tres tristos traumes* i *Pell de corder / Una teoria sobre això*.

Altres autors de referència destacada són **Carles Alberola** (Alzira, 1964) i **Roberto Garcia** (València, 1968), reconeguts autors teatrals d'èxit que han escrit conjuntament i publicat una de les obres teatrals per a joves que més repercussió ha tingut entre els estudiants de Secundària. Ens referim a *Joan, el Cendrós* (1998). I, com és lògic, no podem oblidar l'aportació d'alguns dels dramaturgs més consolidats que han provat sort també en el teatre per a infants i joves. Ja hem citat, en aquest aspecte, Rodolf Sirera, autor també d'una molt bona adaptació de *Romeo i Julieta* (2005), però ens falta per ressenyar **Manuel Molins** (Montcada, 1943), autor de *Rosegó, el rodamón* (2001) i *Els valents de Valor* (2010), a més d'una obra per a joves *Monopatins (Skaters)* (2006), publicada en la col·lecció «Bromera Teatre». I tampoc no podem deixar de ressaltar la producció d'alguns autors que mereixerien també una atenció especial com **Carles Pons** (Vilafranca, 1955), autor d'obres de gran qualitat com *Merlí i el jove Artús* (1997) i *El llibre de la selva* (1998), que, per desgràcia, va morir molt jove, o com **Vicent Vila** (Albaida, 1954), que ha publicat *Les botes del Gat amb Botes / Els somnis de Gulliver* (1998) i *Pinotxo. Història d'un titella que volia ser xiquet* (1998).

Finalment, per completar el panorama hauríem de fer referència a una sèrie d'autors que han publicat majoritàriament una obra única, però que són reflex de l'interés que el gènere teatral per a infants i joves ha despertat entre els escriptors valencians dels últims quinze anys. Hi podríem citar Josep Lluís Pitarch, autor d'*Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* (1996), Vicent Berenguer i Jordi Garcia Vilar, autors de *La llegenda del drac i la princesa* (1997), Josep Ballester, autor de *La princesa Neus i la Cuca Fera* (1999), Eduardo Zamanillo, autor de *I, de sobte... plif!* (2002) i també d'una adaptació juvenil de *Somni d'una nit d'estiu* (2008) de Sakespehare, Juli Disla, autor de *Castigats!* (2002) i d'una altra adaptació teatral –*La volta al món en 80 dies* (2005) de Jules Verne, Xaro Vidal i Josep Antoni Fluixà, autors de *La ciutat dels gratacels* (2003), Eduard Costa, autor de *Circus* (2004) i de *Contes dels Grimm* (2009), Dídac Botella, autor de *Lilla del... Teatre* (2010), Antoni Martínez, Vicent Cerveró i Rafa Tomàs, autors de dues versions teatrals d'obres literàries universals, *El príncep i la flor* (2000) i *Ventures i desventures de Gànim ben Aiub* (2001), Teresa Broseta, autora de *No pugues a l'andana* (2008), Carles Cano, citat ja anteriorment, autor de *La gallina que pogué regnar* (2008), i Anna Ballester, autora de *Maleïda poma!* (2010). Autors,

tots ells, que formen part del catàleg de la col·lecció «Micalet Teatre».

Però, per sort, aquesta col·lecció no ha sigut l'única que ha aportat obres al teatre valencià per a infants i joves. A la col·lecció «La Bicicleta Negra» de Tàndem s'han publicat també uns quants títols ben interessants com *Els cinc desitjos* (2001) de Joan Carles Simó, *Campcantat* (2003) de Joan Giralt, *El circ dels somnis* (2005) de Joan Guasp o *Imagine* (2009) d'Octavi Egea, autor també de l'obra *Jaume i el Cavaller Albert* (2008), publicada a la col·lecció «El Grill» de Tres i Quatre; obres a les que hauríem d'afegir *Curteatre* (2002) de Vicent Palatsí en la col·lecció «Albades» de Baula i les obres de la col·lecció «Titella» d'Edicions Brosquil que, des del 2002 fins el 2006, es convertí en la tercera col·lecció valenciana dedicada exclusivament al teatre per a infants, amb títols com *El cas de les esquelles* (2002) de Robert Cortell, *El cigroner de Vilafreda* (2003) de Vicent Pallarés i Joan Palanques, *L'hospital tranquil* (2003) de Vicent Marçà o *El Xicot de la Taca i Sac Panxa* (2006) de Vicent Penya. Amb anterioritat, Carena Edicions ja havia intentat fer una col·lecció només de teatre, «Teatret a l'escola», però fins ara ha publicat molts pocs títols a pesar d'haver començat l'any 2004 amb dos llibres de lectura agradable i de confecció encertada, *Pesolet i l'estrela dels desitjos* de Juan Ramón Barat i *La Bella noDorment* de Reinaldo Jiménez, com també ho havia intentat l'editorial Germania l'any 1996 amb la publicació del llibre *El gos que no sabia lladrar / Laneguet lleig* de Carme G. Corberan i Empar Claramunt, amb la col·lecció «Món de paper», una obra que es tornà a reeditar l'any 2002 en Brosquil com a primer títol de la col·lecció «El Marionetari», canviant-ne el nom de la primera de les dues peces, *El gos políglota*, però curiosament, tant en un cas com en l'altre, les dues col·leccions, destinades a primers lectors infantils, es van quedar només amb l'obra inicial. Però el panorama, a pesar d'algunes frustracions, com hem vist, no deixa de ser, en resum, encoratjador i, fins i tot, té un conreu regularitzat i nombrós que ens fa veure el futur del gènere amb esperança.

Valoració final, dificultats i perspectives de futur

I fins ací hem descrit un panorama el més aproximat possible donades les dimensions limitades d'aquest escrit. Són molts els noms dels autors relacionats i moltes les obres citades que, vistes en conjunt, ens permeten afirmar que la literatura infantil i juvenil valenciana ha aconseguit un nivell mitjà de qualitat equiparable a la de qualsevol altra literatura del nostre entorn escrita en una

llengua amb condicions socials més favorables que la nostra. Els nostres escriptors i escriptores han superat la narració tradicional de tipus exclusivament folklòric i han diversificat molt els temes i els estils. Ens hi trobem obres de caràcter fantàstic o realista, trames d'aventura, llibres d'humor, arguments d'inspiració històrica, novel·les de ciència-ficció o de descripció psicològica i social, etc. Obres, en definitiva, instal·lades en la modernitat i en evolució contínua per a reflectir el pas del temps i que, per sort, s'escriuen en un estil cada vegada més acurat i sense abandonar l'objectiu bàsic de qualsevol obra literària: atraure l'interés del lector i estimular la seua capacitat de contemplació i de creativitat estètica.

Probablement, aquesta millora qualitativa, s'ha donat gràcies, entre altres raons, a l'aposta que les editorials valencianes han fet en els últims anys per oferir als lectors també traduccions acurades de les obres més destacades de la literatura universal, tant clàssiques com actuals. Però, dissortadament, no disposem d'espai suficient per a descriure la producció valenciana de llibres procedents d'altres llengües, encara que som conscients que aquest apartat mereixeria una atenció ben especial per la seua importància i perquè la presència d'aquestes obres és significativa de la normalitat i maduresa aconseguida en la literatura infantil i juvenil feta al País Valencià.

No obstant això, s'hi observen unes dificultats que convé que no ignorem com, per exemple, la precipitació amb què s'escriuen algunes obres com a conseqüència de la gran demanda d'aquests tipus de textos, la necessitat d'una bona professionalització per part d'algunes editorials, la poca valoració acadèmica i literària que té la literatura infantil i juvenil en molts sectors de la intel·lectualitat valenciana i, sobretot, la inexistència d'una autèntica crítica literària i acadèmica preocupada pel tema. A més, s'haurà de millorar encara més la promoció i la difusió dels autors, la distribució i la presència de les obres en les llibreries, l'accés a la lectura fora del circuit escolar, la formació dels mediadors i molts altres aspectes que mostren encara deficiències. Amb tot, vist des de la perspectiva del que s'ha aconseguit en els últims vint anys en relació amb èpoques anteriors, el panorama no pot deixar de ser més positiu i, en aquest sentit, les perspectives de futur –almenys de moment– les podem afrontar amb una confiança raonable. Tenim el repte de consolidar la producció en qualitat i en quantitat, i a més, com és lògic, l'obligació i la voluntat de superar les deficiències. I, evidentment, il·lusió no ens falta.

Bibliografia

- FLUIXÀ, Josep Antoni (2004): «Panorama de la narrativa infantil i juvenil en valencià», en D.D.A.A.: *100 Micalets i un rastre de col·leccions*. Alzira, Edicions Bromera, pàgs. 9-28.
- HUGUET, Jesús i LLUCH, Gemma (2007): «Una panoràmica de la literatura per a infants i joves al País Valencià per a entendre l'actualitat», en *Oohéee. Estudis sobre creació i edició infantil i juvenil*. Palma de Mallorca. Institut d'Estudis Baleàrics.
- LANUZA, Empar de i PÉREZ MORAGON, Francesc (1982): «La literatura al País Valencià (1930-1982)», en *L'Espill*, núm. 16, Hvern, València: Edicions Tres i Quatre, pàgs. 45-56.
- (1990): «La literatura infantil al País Valencia», en Carles GARCIA i Gemma LLUCH: *Teoria i pràctica al voltant de la literatura per a infants i joves*, València: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, pàgs. 61-79.
- i LLABATA, Teresa (1993): «Panorama de la LIJ en la Comunidad Valenciana», en *CLIJ. Cuadernos de literatura infantil y juvenil*, núm. 48, Barcelona: Fontalba, pàgs. 8-22.
- LLABATA, Teresa (1993), «La literatura infantil i juvenil en valencià. Què s'ha fet? Cap on anem?», en Vicent PASCUAL (coord.): *La literatura infantil i juvenil valenciana. Elements per a un programa de lectura als centres*, València: Generalitat Valenciana. Conselleria d'Educació i Ciència, pàgs. 7-26.
- LLUCH, Gemma (1988): *De princeses i herois. La rondallística meravellosa d'Enric Valor*, València: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.
- i SERRANO, Rosa (1995): *Noves lectures de les Rondalles valencianes*, València: Tàndem Edicions. Albatros.
- ROVIRA, Teresa (1988): «La literatura infantil i juvenil», en Riquer, COMAS, MOLAS: *Història de la literatura Catalana*, vol. 11, Barcelona: Ariel. pàgs. 421-471.
- SERRANO, Rosa (1995): *Enric Valor. Converses amb un senyor escriptor*, València: Tàndem Edicions.